

James Fenimore Cooper
Venedigs statsform

I en tid, hvor de regerende var profane nok til at hævde, og de regerede svage nok til at tillade, at et menneskes ret til at regere over sine medmennesker var en direkte gave fra Gud, var en afvigelse fra det vovede og selviske princip, skønt det kun var en bekendelse, betragtet som tilstrækkeligt til at give skæret af frihed og sund fornuft til en nations regeringsform. Denne tro er ikke uden en vis berettigelse, eftersom det i det mindste i teorien etablerer regeringsgrundlaget på et fundament tilstrækkelig anderledes fra det, som antager, at al magt tilhører én, og at denne ene er repræsentativ for universets almægtige og ufejlbarlige enehersker. Med det første af disse principper¹ har vi intet at gøre, andet end at tilføje, at der er påstande, i sig selv så falske, at de blot kræver at blive fremstillet ordentligt for at skabe deres eget modbevis; men vores emne bringer os nødvendigvis på en kort afvej om fejlene i det andet, som de fandtes i Venedig.

Det er sandsynligt, at da Skt. Marks patriarker skabte et samfund af politiske rettigheder i deres regeringsorgan, troede de, at deres stat havde gjort alt der var nødvendigt for at fortjene den høje og gavmilde titel, som den antog. De havde været opfindsomme på grundlag af et alment anerkendt princip, og de kan hverken kræve udmærkelsen af at være de første eller de sidste, som har forestillet sig, at det at tage de første spæde skridt i en politisk forbedring, svarer til øjeblikkeligt at opnå målet af perfektion. Venedig havde ingen doktrin om umistelige rettigheder, og eftersom dets prins ikke var meget mere end tom pragt, gjorde det modigt krav på at blive kaldt en republik. Det troede på, at en repræsentation af samfundets mest fremtrædende og strålende interesser var regeringens vigtigste mål, og tro mod den forførende men farlige fejltagelse, forvekslede det med den sidste, kollektiv magt for social lykke.

Det kan betragtes som et regerende princip i alle civile forhold, at de stærke vil vokse sig stærkere og de svage svagere, indtil de første bliver ude af stand til at regere eller de sidste ude af stand at udholde. I denne vigtige sandhed indeholdes hemmeligheden til undergangen af alle de stater, som er styrtet sammen under vægten af deres egne forgribelser. Den lærer nødvendigheden af at udvide samfundets fundament, indtil den almene befolkning har fået en bredde i stand til at sikre hver interesses retfærdige repræsentation, foruden hvilket det sociale maskineri er i fare for afbrydelse gennem dets egen bevægelse, og i sidste ende for tilintetgørelse gennem dets egne udsvævelser.

Venedig, skønt ambitiøs og ihærdig når det kom til *navnet* republik, var i virkeligheden et snæversynet, vulgært og yderst hjerteløst oligarki. Hvad den førstnævnte titel angår, havde det intet andet krav på denne end dets benægtelse af det nøgne princip allerede nævnt, imens dets praksis kunnes bebrejdes den sidstnævnte, i dets ekskluderende, umandige og snævre karakter, i alle dets udenrigspolitiske handlinger og i hvert tiltag i dets interne politik. Et aristokrati må altid mangle den dybe personlige følelse, som ofte mildner despotismen gennem lederens kvaliteter eller de gavmilde og menneskelige

1 Et absolut monarki.

impulser fra en demokratisk regering. Det har fordelen af at erstatte mennesker med ting, det er sandt, men ulykkeligvis erstatter det helhedens ting med nogle få menneskers. Det deltager, og har altid deltaget, skønt det nødvendigvis mildnes af omstændigheder og de forskellige tidsaldres meninger, i alle foretagenders egoisme, hvori individets ansvar, mens dettes handlinger angiveligt er underordnet en kollektiv interesses umiddelbare nødvendigheder, går tabt i tallenes underopdeling. I perioden vi skriver om, havde Italien adskillige af disse selvudnævnte fællesstatssamfund, hvor ikke en eneste af dem havde en hæderlig og retfærdig betroelse af magten til befolkningens organ, skønt der måske ikke er en eneste af dem, der ikke er blevet nævnt før eller senere, som et bevis på menneskets manglende evne til at regere sig selv! For at påvise fejlen i et ræsonnement, der tager en sådan glæde i at forudse vores eget liberale systems undergang, støttet af eksempler taget fra Middelalderens transatlantiske stater, er det blot nødvendigt her at gengive en smule i detaljer de former, hvor igennem magt blev opnået og udøvet i den vigtigste af dem alle.

Forskel i rang, adskilt fuldstændigt fra nationens vilje, lagde grundlaget for venetiansk politik. Autoritet, skønt opdelt, var ikke mindre en fødselsret end i de regeringer, hvori det åbent blev erklæret at være en bestemmelse af Guds forsyn. Den patriarkalske orden havde sine store og eksklusive privilegier, som blev bevogtet og vedligeholdt med en dyb selvisk og altopslugende ånd. Ham, som ikke var født til at regere, havde ringe forhåbninger om nogensinde at få råderet over sine grundlæggende rettigheder; imens ham der, gennem tilfældighedens indgriben, var, kunne råde over en magt af den mest frygtelige og despotiske karakter. Ved en vis alder blev alle med senatorisk rang (for adelen havde, gennem en sofistisk fejlslutning, ikke taget sin sædvanlige betegnelse) optaget i nationens råd. De førende familiers navne blev indskrevet i et register, som havde den fine titel, den »Gyldne Bog«, og ham, som nød godt af den misundte udmærkelse af at have en forfader i et sådan selskab, kunne, med få undtagelser (sådan som den nævnt i Don Camillos sag), præsentere sig selv i Senatet og gøre krav på æren af den »hornede hætte«. Hverken vores begrænsninger eller vores opgave vil tillade en uddybning af tilstrækkelig længde til at udpege helheden af de bestemmende karaktertræk af et så ondskabsfuldt system, og som måske kun kunne tolereres af dem det regerede over, gennem de udefrakommende bidrag fra erobrede og underordnede provinser, hvor, i alle tilfælde af storbyers herredømme, undertrykkelsen i sandhed vejede tungest. Læseren vil med det samme se, at selve grunden til at den selvudnævnte republiks despoti kunne tolereres af dets egne borgere, blot var en anden årsag til dets endelige tilintetgørelse.

Imens Senatet blev for talrigt til at styre med tilstrækkelig hemmelighed og ekspedere anliggenderne af en stat, som forfulgte en politik, der var lige så snørklet som den var kompliceret, blev de mest overordnede af dens interesser betroet til et råd gjort op af trehundrede af dets medlemmer. For at undgå offentliggørelsen og forsinkelsen af et organ selv så stort som dette, blev en anden udvælgelse foretaget, som blev kendt som De 10's Råd, og hvortil meget af den udøvende magt, som aristokratisk misundelse afholdt statens titulære overhoved fra, var betroet. Angående dette punkt gav den venetianske republiks politiske økonomi, hvor end fejlslagen, i det mindste en vis anerkendelse af

enkelhed og ærlighed. Administrationens angivelige agenter var kendte, og selvom alt egentligt ansvar for nationen gik tabt i patriarkernes overvejende indflydelse og snævre politik, kunne magthaverne ikke fuldstændig undslippe fra den afsky, som den offentlige mening muligvis ville forbinde med deres uretfærdige og ulovlige fremgangsmåder. Men en stat, hvis velstand hovedsagligt var grundlagt på bidraget og understøttelsen af dem, der var afhængige af den, og hvis eksistens i tilsvarende grad var plaget af sine egne falske principper, og af andre og nærliggende magters vækst, havde brug for et endnu mere effektivt organ i fraværet af det overhoved, som dets egne republikanske påskud afholdt Venedig fra. En politisk inkquisition, som med tiden blev til ét af de mest frygtede politiapparater nogensinde set, var konsekvensen. En autoritet, ligeså uansvarlig som den var absolut, blev periodisk betroet til et andet og stadigt mindre organ, som mødtes og udøvede sine despotiske og hemmelige funktioner under navnet De 3's Råd. Valget af disse midlertidige magthavere blev afgjort ved lodtrækning, og på en måde som forhindrede resultatet i at blive kendt af alle undtagen dem selv og få af de mest betroede af regeringens mere permanente embedsmænd. Dermed eksisterede der til alle tider i hjertet af Venedig en gådefuld og despotisk magt, som blev udøvet af mænd, der bevægede sig ukendt rundt i samfundet, og tilsyneladende var omringet af alle livets gængse goder; men som, i virkeligheden, var påvirket af et sæt af politiske leveregler, der måske var ligeså hensynsløse, ligeså tyranniske og ligeså selviske, som sådanne nogensinde er blevet udtænkt af menneskets ondsindede opfindsomhed. Det var, kort sagt, en magt som kun kunne betros, uden misbrug, til ufejlbarlig dydighed og uendelig intelligens, udtrykt i en forstand begrænset af menneskets evner; og dog var det her betroet til mænd, hvis titler var grundlagt på den dobbelte tilfældighed af fødsel og farverne på kugler, og igennem hvem den blev udøvet selv uden det offentliges tilsyn.

De 3's Råd mødtes i hemmelighed, udstedte sædvanligvis sine dekreter uden samråd med nogle andre organer og fik dem håndhævet med en frygtindgydende mystik og en pludselighed i udførelsen, som mindede om slag fra skæbnen. Dogen selv var ikke denne autoritet overlegen, ej heller beskyttet mod dens beslutninger, mens det er bekendt, at en af de privilegerede tre er blevet fordømt af sine ligemænd. Der eksisterer stadig en lang liste af bystatens grundsætninger, som denne hemmelige domstol anerkendte som dens handlingsgrundlag, og man siger ikke for meget ved at hævde, at de tilsidesætter enhver anden overvejelse udover det belejlige – alle Guds anerkendte love og ethvert princip af retfærdighed, som agtes blandt mennesker. Det menneskelige intellekts fremgang, støttet af offentlighedens midler, kan mildne udøvelsen af en lignende uansvarlig magt i vores egen tidsalder; men i intet land er denne udskiftning af en valgt repræsentation med en sjæleløs myndighed blevet foretaget, hvori et lovsystem ikke er blevet nedsat, som regner den naturlige retfærdigheds love og borgerens rettigheder for ingenting. Enhver foregivelse af det modsatte, ved at sætte bekendelse i modsætning til praksis er kun at tilføje hykleri til udnyttelse.

Det synes at være en uundgåelig almen konsekvens, at misbrug skulle følge, når magt udøves af et permanent og uansvarligt organ, overfor hvem der ingen appel findes. Når denne magt udøves i hemmelighed, bliver misbruget stadigt mere alvorligt. Det er også

værd at bemærke, at i de nationer som underkaster sig, eller har underkastet sig, disse unødige og farlige indflydelser, er foregivelserne af retfærdighed og gavmildhed af den mest overdrevne karakter; for imens den frygtløse demokrat højlydt lufter sine personlige klager, og stemmen fra det tilkendegivne despotis undersåt kvæles fuldstændigt, dikterer nødvendigheden selv den sømmelige politik til oligarken, som én af betingelserne for hans egen sikkerhed. Derfor roste Venedig sig af St. Marks retfærdighed, og få stater vedligeholdte med større pomp og pragt, eller fremsatte et højere krav på, besiddelsen af den hellige kvalitet, end den, hvis virkelige regeringsførelse og leveregler var tilsløret i en mystik, som selv tidens løse moral begærede.